

Nr 61.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-
myndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egen-
dom. m. m.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 23 april 1948 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 241, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1948/49 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet å egendomen uppgår till högst 40 000 kronor, eller, där taxeringsvärde icke är åsatt, det vid särskild uppskattning utrönta saluvärdet uppgår till högst nämnda belopp, och i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen angivna riktlinjer föreskriva de former och villkor, under vilka försäljningarna skola äga rum, med rätt för Kungl. Maj:t att, där så befinnes lämpligt, åt central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 20 000 kronor, respektive åt länsstyrelse, såvitt angår allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 10 000 kronor;

dels förklara, att vad sålunda medgivits rörande försäljning av kronan tillhörig fast egendom skall gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av sådan egendom, ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som erfordras till järnväg eller allmän väg, därvid dock rätten att besluta om dylikt avstående må av Kungl. Maj:t överlämnas till central förvaltningsmyndighet endast i avseende å obebyggt område av högst 5 hektars yta eller 2 000 kronors värde;

dels ock uttala att, oavsett de sålunda lämnade medgivandena, i författning eller eljest i särskild ordning meddelade föreskrifter angående rätt för Kungl. Maj:t eller förvaltningsmyndighet att försälja, byta eller under åborätt eller tomträtt upplåta kronan tillhörig fast egendom alltjämt skola gälla.

I anledning av proposition nr 52 medgav 1947 års riksdag (jordbruksutsk. utl. nr 12, r. skr. nr 73), att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1947/48 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet å egendomen uppginge till högst 25 000 kronor, eller, där taxeringsvärde icke vore åsatt, det

vid särskild uppskattning utvärderat saluvärdet uppginge till högst nämnda belopp. Kungl. Maj:t ägde därvid att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig vid anmälan av propositionen angivna riktlinjer föreskriva de former och villkor, under vilka försäljningarna skulle äga rum. Där så funnes lämpligt, skulle Kungl. Maj:t ha befogenhet att åt central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstege 20 000 kronor.

Vidare förklarade riksdagen, att vad sålunda medgivits rörande försäljning av kronan tillhörig fast egendom skulle gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av sådan egendom, ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som kunde erfordras till järnväg eller allmän väg. Rätten att besluta om dylikt avstående finge dock av Kungl. Maj:t överlämnas till central förvaltningsmyndighet endast i avseende å obebbyggt område av högst 5 hektars yta eller 2 000 kronors värde.

Genom cirkulär till statsmyndigheterna den 28 mars 1947 (nr 120) har Kungl. Maj:t till kännedom meddelat vad riksdagen sålunda beslutat. I cirkuläret föreskrev Kungl. Maj:t, att där försäljning av fastigheter för bostadsbyggnadsändamål, om sådan försäljning skulle ske i vanlig ordning, kunde antagas komma i strid med principerna för den statliga bostadspolitiken, frågan om formerna för försäljning skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Befogenheten att, med viss begränsning beträffande egendomens värde, åt central förvaltningsmyndighet överlämna försäljningsrätten har Kungl. Maj:t tagit i anspråk genom försäljningsbemyndiganden för telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Genom beslut den 28 mars 1947 har Kungl. Maj:t bemyndigat nämnda myndigheter att under budgetåret 1947/48 försälja eller byta under deras förvaltning stående fastigheter, vilkas taxerings- eller uppskattningsvärden icke överstege 20 000 kronor. Kungl. Maj:t har för dessa bemyndiganden meddelat samma föreskrifter rörande sättet och villkoren för försäljningarna, som gällde under nästföregående budgetår (se prop. nr 52/1947), innebärande bl. a. skyldighet för myndigheterna att underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om formerna för försäljning i sådana fall, då en försäljning i vanlig ordning kunde antagas komma i strid med principerna för den statliga bostadspolitiken.

Genom sistnämnda bestämmelse och motsvarande föreskrift i förutberörda cirkulär har avsetts att tillgodose behovet av en provisorisk reglering av den i propositionen nr 198/1946 berörda frågan om en samordning mellan prissättningen vid de statliga fastighetsförsäljningarna och de tomtpriser, som av byggnadslånebyrån läggas till grund vid beviljandet av subventionslån för bostadsbygandet. Vid anmälan av nämnda proposition framhölls såsom givet, att staten icke borde driva en försäljningspolitik, som motverkade eller försvårade den socialt motiverade bostadsförsörjningspolitiken. Frågan om på vad sätt och i vilka former en anpassning skulle

kunna komma till stånd vid försäljning av olika slag av kronojord och av kyrklig jord ansågs emellertid vara relativt komplicerad och icke kunna lösas utan närmare utredning. I avvaktan på resultatet av en sådan utredning förordades, att riksdagens bemyndigande skulle utverkas åt Kungl. Maj:t att vid försäljning av fastigheter för bostadsbyggnadsändamål göra avsteg, där så funnes av angivna skäl påkallat och garantier funnes för att det lägre försäljningspriset icke föranledde enskild spekulationsvinst, från den allmänna regeln, att priserna skulle ur affärssynpunkt vara så fördelaktiga för staten som möjligt. Riksdagen lämnade det begärda bemyndigandet.

Den med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1947 tillkallade *decentraliseringsutredningen* har i en promemoria den 29 november 1947 framlagt vissa förslag rörande försäljning av statlig eller kyrklig jord. Förslagen beröra fyra olika frågor, nämligen Kungl. Maj:ts befogenhet att försälja statlig jord i allmänhet, Kungl. Maj:ts befogenhet att till statlig förvaltningsmyndighet delegera rätten att besluta om försäljning av kronan tillhörig fast egendom, försäljning av fast egendom, som tillfallit allmänna arvsfonden, samt försäljning av kyrklig jord.

Föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, har — efter redogörelse för innehållet i berörda promemoria samt över densamma avgivna remissyttranden — anfört och föreslagit följande.

»Det av 1947 års riksdag lämnade generella medgivandet för Kungl. Maj:t att utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall beslut om försäljning m. m. av kronan tillhörig fast egendom avsåg budgetåret 1947/48. Nytt bemyndigande, gällande för nästa budgetår, bör nu utverkas.

Såsom av det tidigare anförda framgår äger Kungl. Maj:t under innevarande budgetår utan riksdagens hörande i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronans fasta egendom, såframt taxeringsvärdet på egendomen uppgår till högst 25 000 kronor, eller, där taxeringsvärdet icke är åsatt, det vid särskild uppskattning utränta saluvärdet uppgår till högst nämnda belopp.

En höjning av nuvarande värdegräns torde, såsom decentraliseringsutredningen framhållit, ur flera synpunkter innebära fördelar. En sådan höjning synes även vara motiverad genom de numera höjda taxeringsvärdena. Med hänsyn till riksdagens tidigare ställningstagande i ämnet är jag dock icke beredd att tillstyrka, att nämnda värdegräns sättes högre än 40 000 kronor. Liksom tidigare bör bemyndigandet gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av fast egendom ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som erfordras till järnväg eller allmän väg.

Kungl. Maj:t bör givetvis även i fortsättningen för varje år lämna vederbörande utskott i riksdagen tillgång till förteckningar över de med stöd av dylikt bemyndigande verkställda försäljningarna.

Då jag icke ansett mig böra förorda högre belopp än 40 000 kronor såsom gräns för Kungl. Maj:ts beslutanderätt att försälja statlig jord, har jag

icke funnit påkallat att föreslå någon höjning av den för närvarande gällande gränsen för Kungl. Maj:ts befogenhet att delegera ifrågavarande beslutanderätt till central förvaltningsmyndighet. Med anledning härav föreslås ej heller någon ändring beträffande kammarkollegiets befogenhet att försälja kyrklig jord.

Med anledning av vad decentraliseringsutredningen härom anfört synes mig vidare lämpligt att utsträcka Kungl. Maj:ts möjlighet att överlåta beslutanderätt i fråga om försäljning av allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom. Vederbörande länsstyrelse torde därvid med hänsyn till de nuvarande formerna för ifrågavarande försäljningar och den lokalkännedom den besitter närmast böra komma i fråga såsom myndighet åt vilken beslutanderätten bör delegeras. Då enligt vad jag inhämtat de fastigheter, varom nu är fråga, i allmänhet ha relativt låga taxerings- eller uppskattningsvärden, bör ett fastställande av värdegränsen till högst 10 000 kronor vara tillfyllest. Jag förutsätter, att länsstyrelse i dessa fall, innan försäljningsförfarande igångsättes, hos kammaradvokatfiskalsämbetet inhämtar uppgift om huruvida fastigheten bör försälas eller frågan om försäljning anstå i avvaktan exempelvis på prövningen av framställningar om avstående av allmänna arvsfondens rätt till fastigheten.

Den av mig vid anmälan av fjolårets proposition i ämnet berörda frågan om formerna för en samordning mellan statens prispolitik och den sociala bostadsbyggnadsverksamheten har ännu ej blivit slutligt utredd. Markutredningen har föreslagit att, i avvaktan på att denna fråga löses, frågor om prissättningen å till försäljning för tätbebyggelse ifrågasatt statlig och eklestastisk jord skola underställas statens byggnadslånebyrå. Oavsett att härigenom den av decentraliseringsutredningen åsyftade förenklingen av försäljningsförfarandet i många fall icke uppnås, synes samordningen med bostadspolitiken så viktig att myndighet, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter beslutanderätten vid försäljning av statlig jord, alltid bör höra byggnadslånebyrån angående den ifrågasatta köpeskillingen för mark avsedd för tätbebyggelse. På sätt byggnadslånebyrån föreslagit bör myndigheten, därest den icke finner sig kunna godtaga byråns förslag, vara skyldig att hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:t för avgörande. Med hänsyn till att den kammarkollegiet anbefallda utredningen att verkställa översyn av gällande bestämmelser om försäljning av kyrklig jord även torde komma att behandla frågan att anpassa nämnda bestämmelser efter de socialt motiverade kraven på tillgång till jord för bostadsändamål, synes mig i avvaktan på resultatet av denna utredning nuvarande förfarande vid prissättning av kyrklig jord fortfarande böra gälla.

I detta sammanhang torde få erinras om att 1947 års riksdag bifallit av Kungl. Maj:t i proposition nr 75/1947 framlagt förslag att de lantbruksnämnder, vilka avses skola inrättas från och med den 1 juli 1948, skulle erhålla ett generellt, icke tidsbegränsat bemyndigande att för rationaliseringsändamål sälja av dem förvärvad fast egendom. För denna befogenhet finnes ingen värdegräns fastställd. Ej heller finnes någon värdegräns fastställd beträffande det likaledes icke tidsbegränsade bemyndigande att sälja

jord för egnahemsändamål, vilket lämnats egnahemsstyrelsen och vilket från och med den 1 juli 1948 avses skola tillkomma lantbruksnämnderna. Dessa bemyndiganden beröras givetvis ej av de här framlagda förslagen.

I övrigt böra nu gällande bestämmelser och allmänna riktlinjer för försäljningsförfarandet bibehållas.»

Utskottet. Utskottet vill här erinra, att Kungl. Maj:t i propositionen nr 241 till 1942 års riksdag föreslog riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1942/43 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan tillhörig fast egendom, såframt taxerings- eller uppskattningsvärdet å egendomen uppginge till högst 40 000 kronor. I sitt utlåtande över propositionen (nr 55) fann utskottet, att det vore synnerligen angeläget, att det föreslagna bemyndigandet icke gjordes så vidsträckt att riksdagen därigenom i mera avsevärd omfattning avhände sig sin rätt att från fall till fall pröva ärenden rörande försäljning av kronans fasta egendom. Utskottet föreslog därför, att bemyndigandet skulle begränsas till egendom med ett taxerings- eller uppskattningsvärde av högst 25 000 kronor. Vad utskottet sålunda föreslagit bifölls av riksdagen (r. skr. nr 388).

Den uppfattning, som utskottet sålunda vid 1942 års riksdag gav uttryck åt, anser sig utskottet i princip alltjämt böra vidhålla. Med hänsyn till den förändring i prisnivån, som skett sedan dess och som medfört att fastigheternas taxeringsvärden numera undergått en icke obetydlig höjning, vill utskottet emellertid icke motsätta sig att Kungl. Maj:t under nästa budgetår erhåller bemyndigande att utan riksdagens hörande i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom med ett taxerings- eller uppskattningsvärde av högst 40 000 kronor.

Förslaget om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, där så finnes lämpligt, delegera beslutanderätten rörande försäljning av allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars värde icke överstiger 10 000 kronor, synes utskottet välbetänkt och tillstyrkes av utskottet.

Då Kungl. Maj:ts förslag icke heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, vill utskottet tillstyrka bifall till propositionen. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 18 juni 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Andersberg, Carl Sundberg, Näslund, Jonsson och Henry Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Andersson i Surahammar, Gustafson i Dädesjö, Larsson i Karlstad, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna och Svensson i Ljungskile.